

"WIJ ZIJN VAN ZIJN GESLACHT"
=====

"JESUS was toen ongeveer 30 jaar oud en, naar men meende, de zoon van Jozef, zoon van Eli...
...zoon van Adam, zoon van God"

Evangelie van Lukas, 3

De behoefte om ergens van af te stammen zit eigenlijk ieder mens in het bloed gebakken. Waarschijnlijk weerspiegelt zich daarin een soort gevoel dat je op een of andere geheimzinnige manier verbonden bent met mensen vóór je. Er is onder ons een soort navelstreng, waardoor je voelt iets te maken te hebben met hen, niet zomaar iets denkbeeldigs, maar iets reëls. Het leven, zeggen we immers, wordt doorgegeven. Ik leefde allang vóórdat ik geboren werd. En zelfs vóór die negen maanden, waarin ik groeide, was ik er, ergens in mijn ouders; - en ik was er voordat zij er waren. Ik was er voordat iemand mijn familienaam had uitgesproken. Zonder al die mensen zou ik nu niet bestaan. Van hen allemaal heb ik iets gekregen, door hen allemaal ben ik mezelf geworden. Ik bestond al in hen, niet aanwijsbaar, niet persoonlijk, maar het leven is meer dan wat ik nu meemaak.

Dat bewustzijn van verbondenheid met je voorouders, van een bestaan dat langer, elastischer is dan wat ik hier en nu in handen heb, leeft heel sterk bij veel Oosterse volken. In China en Japan bestaat een hele vooroudercultus. Het besef van individualiteit is er zwakker dan in het Westen: de mens is er meer deel van een grote stroom, die ergens ver weg begint en misschien nooit eindigt. Datzelfde besef leefde ook heel sterk in de wereld waarin Lukas schreef. Daarom gaat hij aan het begin van zijn boek een stamboom opzetten van Jesus van Nazareth. En omdat Jesus in zijn ogen zo'n unieke figuur was, moest ook zijn stamboom uniek zijn. Net als in een portrettengalerij in een koninklijk paleis, hangt Lukas alle grote namen van Israëls geschiedenis erin op. David, Jesse, Juda, Jakob, Isaäk, Abraham. Al die geweldige mensen uit de historie hebben voor Lukas iets met Jesus te maken. Hun bloed vloeit in het zijne. Hij zou er niet zijn zonder hen. Meer dan wie ook wortelt deze Jesus in diepe Joodse grond. In al zijn vertakkingen is hij met Israëls geschiedenis verbonden.

Maar dan doet Lukas nog iets meer. Anders dan Matteüs, die ook een stamboom van Jesus geeft, maar niet verder teruggaat dan tot Abraham, vader van het Joodse volk. Lukas gaat wél verder. Ook Abraham was een zoon, zegt hij, van Terach, en Terach van Nachor, enzovoort, tot: de zoon van Sem, de zoon van Noach, zoon van Set, zoon van Adam. Lukas gaat terug tot de stamvader van het hele menselijke geslacht; en dat is nu iets typisch voor hem. Hij laat zien dat Jesus weliswaar afstamde van de vader van Israël, maar hij gaat daarboven uit: Jesus heeft te maken met alle mensen, hij is een kind van alle mensen, ook de heidenen zoals zij toen heetten: hij is geworteld in de diepste aarde waaruit wij allemaal ontstaan, ongeacht ras, huidskleur, religie, stand of begaafdheid: Adam, de mens, de eerste en de laatste. Deze Jesus was een Jood, wil hij zeggen, akkoord, maar hij is eerst en vooral mens: een mens voor alle mensen, kind van ons allen.

Maar er komt nog iets. Met een weergaloze vanzelfsprekendheid, alsof het hem niet de minste moeite kost, zet Lukas nog één naam boven aan de stamboom erbij, gewoon, met één pennestreek: zoon van Adam, zoon van God. God. Opeens is Hij er, bijna tersluiks. Adam, de zoon van God, zegt Lukas. Gods zaad is in de mens. Alle mensen, en vooral Jesus, stammen af van Hem. Paulus herhaalt het in zijn rede op de Areopaag in Athene (misschien heeft Lukas 't wel van hem geleerd): "Door Hem, door God, hebben wij het leven, het bewegen en het zijn, zoals sommigen van uw dichters, o Grieken, het hebben gezegd: wij zijn van zijn geslacht" (Hand. 17, 28). De mens is, met Jesus en door hem, van Gods geslacht. God, - waarom moet Hij erbij? Waarom is Adam niet genoeg? Hoe moet ik dat verstaan? - Laten we proberen om die stamboom van Jesus en van ons wat te vertellen. Misschien zo.

Ieder mens komt ergens vandaan, van ver, van buiten, zonder naam, - of nee, een naam heeft hij eigenlijk wel: Adam, mens, de eigennaam bij uitstek. "Mens" is onze naam, deze mens. Ik ben uniek, onherhaalbaar, en toch één van velen, een doorsnee, Alleman, zo'n wij-allemaal-mensje van Carmiggelt. Ik heet zus of zo, maar dat is voor het gemak, opdat u mij roepen kunt en ik u. Maar mijn wezenlijke naam is: mens.

Waardoor word ik mens? Door geboorte? Door biologische afstamming? Door celdeling? Nee, eigenlijk niet. Mijn lichaam ontstaat door geboorte, maar ikzelf, mens word ik pas door anderen. Mens-zijn is namelijk iets van velen, van allen. Je deelt het met elkaar. Je krijgt het van elkaar. Een mens alleen is geen mens. Dat kan niet. Robinson Crusoe kan gewoon niet: ook hij moet een Vrijdag bij zich hebben, wil hij mens zijn. Mens ben je pas als je deel hebt aan het leven van anderen, als anderen in jou voortbestaan en jij in hen. Als je met anderen kunt delen. Want ieder mens weet wat leven is: geven en ontvangen, genomen worden en nemen, aanvaarden en worden aanvaard. Wij zouden niets zijn, zeker geen mens, als dat niet aan ons gedaan was, als wij niet ontvangen hadden, ontvangen waren. Ik geloof dat we daarom precies elke zondag hier onze hand ophouden.

Welnu, als dat zo is, als mens-zijn pas mogelijk is doordat we van elkaar zijn, doordat we 't elkaar geven, dan zijn we allemaal verwant aan elkaar, familie van elkaar. Het gekke is, dat dit biologisch nog klopt ook, want ergens komen we natuurlijk allemaal samen, in een Neanderthaler of een Cro Magnon-mens of in een Australopithecus van 2 miljoen jaar geleden. Maar daar gaat 't niet om. Waar 't om gaat is dat een mens mens wordt door anderen, dat hij bestond vóór hij bestaat en dat hij bestaan zal nadat hij bestaan heeft. U bestaat in mij, ik in u, iedereen bestaat in ons, en wij in iedereen. Mens ben je door en in anderen.

Welnu - en dat wil Lukas ons zeggen -, dat geldt ook en bij uitstek van die éne mens midden uit onze geschiedenis. Hij is aan ons verwant en wij aan hem, mogen we zeggen. Paulus zegt: hij is onze broer, de eerstgeborene, maar onder vele broers en zusters. Onze stamboom en de zijne gaan ergens parallel lopen. Het is als een piramide: ergens ontmoeten onze vaders en de zijne elkaar, - ergens bij de Jordaan, bij de Schelfzee, in het Ur der Chaldeeën, in Eden, de tuin van God. Wij en hij, - we komen ergens samen, zoals verkeer op een kruispunt, we stoten op elkaar ergens in de geschiedenis. Hij is in alle mensen en alle mensen zijn in hem. Wat wil dit zeggen?

In de spiegel van al die mensen die Lukas ons voorhoudt, herken ik de mens, mijzelf. In Abraham ben ik, in David ben ik, in Jesus ben ik. In David, huilend om zijn zoon Absalom, herken ik mijn-vader-en-mij, ik-en-mijn-zoon. In Abraham, 's nachts turend naar de sterren - "zo talrijk zal uw nageslacht zijn" - herken ik mijn geloof en mijn twijfel, mijn hoop en mijn wanhoop. In Adam, namen gevend, op zoek naar Eva, herken ik mij-en-jou, jij-en-ik, mens voor een mens te zijn. Al die mensen zijn: ikzelf. En Jesus, die man uit Nazareth, wat herken ik in hem? Eigenlijk alles: de weg die ik gaan moet, de mens die ik worden zal, de God waar ik vandaan kom en die mij thuisbrengt. In hem zie ik mijn diepste droom, alles wat ik wil en hoop: vrede, hemel, mezelf, God. Want de navelstreng waardoor ik met hem verbonden ben, mondt uit bij God, verzekert ons dit Evangelie. De mens, Adam, hij en u en ik, wij zijn die mens tot wie Hij zegt: jij bent mijn zoon, jij bent mijn lichaam. Als God zo voor ons is, wie zal dan tegen ons zijn? Als God zo leeft, wie zal ons dan kunnen doen sterven? Ja, wie?

Och, iedere mens heeft zo zijn eigen dromen: af te stammen van wie dan ook. De boëdschap is: we stammen af van God. Als je mens bent, kom je van God. Moeilijk te geloven is dat. Maar - er is een mens, ergens, in wie God en Adam, God en u en ik, samenkomen. Die mens is mijn zoon en de Zijne. Zijn portret hangt bij ieder van ons thuis. Zijn licht is in ons bloed. Wij leven in hem voort.